

A Pusztafogacs (HUBN20039) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

Eger, 2019.

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sánc u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
Bioaqua-Pro Kft. (Debrecen)
e-mail: info@bioaquapro.hu
honlap: www.bioaquapro.hu

Közreműködő szakértők:
Dr. Barina Zoltán
Borbáth Péter
Dr. Gulyás Gergely
Ferenc Attila
Dr. Kiss Béla
Dr. Müller Zoltán
Schmotzer András
Sasvári János
Tóth László

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

I. A Natura 2000 fenntartási terv	5
1. <i>A terület azonosító adatai</i>	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.4.1. <i>Jelölő élőhelyek</i>	6
1.4.2. <i>Jelölő fajok</i>	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
1.7.1. <i>Természetvédelmi kezelési terv</i>	7
1.7.2. <i>Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint)</i>	7
1.7.3. <i>Közzet erdőtervek és üzemtervek</i>	7
1.7.4. <i>Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek</i>	7
1.7.5. <i>Halgazdálkodási tervek</i>	8
1.7.6. <i>Vízgyűjtő-gazdálkodási terv</i>	8
2. <i>Veszélyeztető tényezők</i>	8
3. <i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	11
3.1. <i>Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése</i>	11
3.1.1. <i>Fő célkitűzések</i>	11
3.1.2. <i>További célok</i>	12
3.2. <i>Kezelési javaslatok</i>	12
3.2.1. <i>Élőhelyek kezelése</i>	13
3.2.1.1. <i>KE-1 kezelési egység: Szikes gyepterületek és löszgyepek</i>	15
3.2.1.2. <i>KE-2 kezelési egység: Regenerálódó gyepek és parlagok</i>	18
3.2.1.3. <i>KE-3 kezelési egység: Szántóterületek</i>	21
3.2.1.4. <i>KE-4 kezelési egység: Csatornák, árkok, fásodó területek</i>	23
3.2.2. <i>Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	25
3.2.3. <i>Fajvédelmi intézkedések</i>	25
3.2.4. <i>Kutatás, monitorozás</i>	26
3.2.5. <i>Mellékletek</i>	26
3.3. <i>A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében</i>	27
3.3.1. <i>Agrártámogatások</i>	27
3.3.2. <i>Pályázati források</i>	29
3.4. <i>A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja</i>	29
3.4.1. <i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	29
3.4.2. <i>A kommunikáció címzettjei</i>	30
3.4.3. <i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	31
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	32
1. <i>A tervezési terület alapállapot jellemzése</i>	33
1.1. <i>Környezeti adottságok</i>	33
1.1.1. <i>Éghajlati adottságok</i>	33
1.1.2. <i>Vízrajzi adottságok</i>	33
1.1.3. <i>Talajtani adottságok</i>	33
1.2. <i>Természeti adottságok</i>	34
1.2.1. <i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek</i>	35
1.2.2. <i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok</i>	39
1.2.3. <i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok</i>	40
1.2.4. <i>A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok</i>	41

1.3.	Területhasználat	42
1.3.1.	<i>Művelési ág szerinti megoszlás</i>	42
1.3.2.	<i>Tulajdoni viszonyok</i>	42
1.3.3.	<i>Területhasználat és kezelés</i>	43
2.	Felhasznált irodalom	47
3.	Térképek	48
4.	Fotódokumentáció	53
5.	Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetének elkészítéséhez	55

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Pusztafogacs kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20039
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	319,62 hektár
--------------------------------	---------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak*
- 6250 Síksági pannon löszgyepek*

1.4.2. Jelölő fajok

(kiemelt jelentőségű faj*)

- kiscsészke aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Tarnaméra	Heves	319,62	100,00	11,31
Összesen:		319,62	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
-------	-----	-----	--------------	-------------	-----------------------------

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
védett természetvédelmi terület	258/TK/93	Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet	319,62	100	9/1993. (III. 9.) KTM rendelet
különleges madárvédelmi terület	HUBN10004	Hevesi-sík	319,62	100	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
ökológiai hálózat	-	magterület	319,62	100	Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
		Összesen:	319,62	100	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervét a többször módosított 9/1993. (III. 9.) KTM rendelethez 2. sz. melléklete tartalmazza. A tervezési terület védettsége a Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet módosításáról szóló 15/2005. (VII. 14.) KvVM rendelettel történt.

1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint)

Település	Típus	Határozatszám
Tarnaméra	Helyi építési szabályzat	7/2002. (X.15.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ¹	Erdőtervezés éve
Hatvan-Hevesi körzet (törzskönyvi száma: 17/2008.) ²	Tarnaméra	0 (nincs erdőtervezett erdő a tervezési területen)	2008. január 1. – 2017. december 31.

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tájegységi vadgazdálkodási terv az agrárminiszter 11/2018. (VII. 3.) AM rendeletében („a Duna–Tisza közti Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről”) került kihirdetésre.

¹ Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

² http://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/105215/Hatvan_Hevesi_korzet_erdoterve.pdf/2820fe03-e677-4466-b244-0211170af309

A tervezési terület a 310. azonosítóval rendelkező „Mátra-alja-dél-hevesi Vadgazdálkodási tájegység” részét képezi (az Országos Vadgazdálkodási Adattár alapján (<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>)).

A tervezési területen a Tarnamérai Tarnamente Vadásztársaság (Azonosítója: 704150) és a Tarnaörsi Dózsa Vadásztársaság (704750) látja el a vadgazdálkodási tevékenységeket.

A vadgazdálkodási üzemterv 2037.03.01-ig érvényes.

A vadgazdálkodási tervek a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Tisza vízgyűjtő 2-11. azonosítóval rendelkező „Tarna” alegységekhez tartozik (1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján):

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a részvízyűjtő-gazdálkodási tervek felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el.

A stratégiai dokumentáció 2016. áprilisban készült el (készítette: Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság).

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, <u>kiszáradás</u> , elsüllyedés, szikesedés)	H	5	<p><u>kisfészkü aszat</u> (<i>Cirsium brachycephalum</i>)</p> <p>Mint mocsárrétekhez köthető faj leginkább a terület kiszáradása veszélyezteti. A száraz tévégi, tavaszi években a faj csírázása korlátozott, ilykor az állományok alacsony egyedszámban virágoznak</p> <p><u>vöröshasú unka</u> (<i>Bombina bombina</i>)</p> <p>A tervezési területen a vizes élőhelyek (szikes mocsarak, árkok) korai kiszáradása</p>

³ Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				kedvezőtlenül hat a faj életmenetére.
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	M	15	<p><u>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak*</u> (1530)</p> <p>A tradicionális legeltetési hasznosítást több gyeprészen felváltotta a gépi kaszálás, mely a padkás szikesek esetén a természetes mikroformák pusztulásával, így a szikes növényzeti mozaikok leromlásával jár.</p> <p><u>kisfészű aszat</u> (<i>Cirsium brachycephalum</i>)</p> <p>A virágzásban történő kaszálás esetében az az évi termésérés elmarad, ami kedvezőtlenül érinti a populációt.</p>
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	M	30	<p><u>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak*</u> (1530)</p> <p>A tradicionális legeltetési hasznosítást több gyeprészen felváltotta a gépi kaszálás. a szikesek fajkészlete a legelés megszűnte és visszaszorulása miatt elszegényedik.</p>
A15	Mezőgazdasági talajművelés (pl. szántás)	M	1	<p><u>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak*</u> (1530), <u>síksági pannon löszgyepek*</u> (6250)</p> <p>A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület elszántása figyelhető meg. Ebből következően a gyep kiterjedése csökken.</p>
A20	Műtrágya kijuttatása mezőgazdasági területre	M	5	<p><u>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak*</u> (1530), <u>síksági pannon löszgyepek*</u> (6250)</p> <p>A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület szegélyének pár méteres (1-10</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				méteres) elszántása figyelhető meg. Ebből következően a gyepek kiterjedése csökken, a műtrágya bemosódása miatt gyomos gyepszegélyek alakulnak ki.
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	M	1	<u>Pannon szikes sztyepek és mocsarak* (1530), síksági pannon löszgyepek* (6250)</u> A környező agrárterületeken (különösen homoktalajokon) erőteljesen terjed a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), mely már a tervezési terület szikes és löszös gyepjében is megtelepedett (elsősorban a vonalas létesítmények, utak, csatornák irányából terjed).
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	5	<u>Pannon szikes sztyepek és mocsarak* (1530), síksági pannon löszgyepek* (6250)</u> A gyepeken elsősorban a keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) terjedő foltjai veszélyeztetik a gyep természetes állapotát. A csatornák, árkok, illetve az egykori tanyahelyek felől a fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) és az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) előretörése figyelhető meg.
I04	Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	M	2	<u>Síksági pannon löszgyepek* (6250)</u> A löszgyepeken megjelentő siska nádtippán (<i>Calamagrostis epigeios</i>) jelentős fajszegényedéshez vezet.
L03	Szerves anyag felhalmozódása	M	5	<u>Pannon szikes sztyepek és mocsarak* (1530)</u> Az élőhelykezelések elmaradásával együtt jár az állományok leromlása,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				degradálódása (pl. fajszám csökkenése, specialista fajok visszaszorulása).
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	L	5	<u>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak* (1530), síksági pannon löszgyepek* (6250)</u> Az alul hasznosítás miatt egyes ruderális magaskórós fajok megjelenhetnek a gyekben (függetlenül azok típusától), mely a növényzet leromlásához, degradálódásához vezet.
Jövőbeli potenciális hatás:				
A02	művelési mód változása	M	-	<u>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak* (1530)</u> Az állattartás intenzitásának bármi irányba történő változása potenciális veszélyeztető hatásként jelentkezik (lásd alul és túllegeltetést, intenzív legeltetési módok megjelenése).
K05	Víztestek fizikai változása	M	5	<u>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)</u> Potenciálisan a vízügyi beavatkozások veszélyeztethetik a faj állományait (csatornák, árkok medrének kotrása).

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

- pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530)
- síksági pannon löszgyepek (*6250)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

- A területen található, hagyományos tájhasználatot reprezentáló szikes- és löszgyepek fenntartása, a legeltetés és kaszálás idő- és térbeli mozaikosságának fenntartásával;

3.1.2. További célok

- A legelő állatfajok tekintetében prioritást élvez a szarvasmarha, a juh és a ló;
- A gyepek részarányának növelése, az arra alkalmas szántóföldek visszagyepesítésével;
- A zárványt képező szántóterületeken a vegyszerhasználat csökkentése, az alternatív ill. integrált növényvédelmi rendszerek támogatása;
- A gyepek fenntartásához szükséges, legeltetéshez kapcsolódó táji elemek (pl. kutak és itatók) fenntartása, szükség szerinti fejlesztése;
- A gyepeken felverődő szúrós legelőgyomok arányának csökkentése, előtérbe helyezve a mechanikus gyomirtást;
- A területen megtalálható faszorok, erdősávok fenntartása, felújítása, előtérbe helyezve az erdőgazdasági tájra jellemző, honos fafajokat (pl. kocsányos tölgy, mezei szil, mezei juhar, magyar kőris);
- A területen előforduló szikes mocsarak, mocsárrétek és a másodlagos vizes élőhelyek (belvizes szántók, kubikgödrök) vízellátottságának a biztosítása, a gyepeken található belvíz lehetőség szerinti megtartásával, elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) élőhelyeinek biztosítása érdekében.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések könnyebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) határoztunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 369 élőhelyfolt került elkülönítésre), így a kezelési egységekbe beletartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található mocsárfoltok és facsoportok).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhely és/vagy faj megőrzése érdekében javasunk; e mellett az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és a támogatási rendszerbe illeszthető, önkéntesen vállalható előírás javaslatok egymástól való elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott, érvényes szabályozási rendszerek működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, valamint a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírásjavaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű fajok számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségeit, a potenciálisan jelölő élőhellyé fejleszthető területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A.) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése az ilyen besorolású területek bővítése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimális mértékűre csökkenjen.

Az ingatlanok karbantartása során a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.

- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

B.) Gazdálkodáshoz köthető javaslatok:

A kezelési javaslatok meghatározásánál szerepeltettük a területre vonatkozó jogszabályokat, melyek a terület használatával kapcsolatosan betartandóak (pl.: természetvédelmi kezelési terv előírásai), az azokban foglalt kötelezően betartandó tevékenységeket, kezeléseket itt nem ismételtük meg. Törekedtünk az adaptív kezelést biztosító előírás-javaslatok olyan meghatározására, melyek lehetőség szerint a gazdálkodás során betarthatóak és az aktuális támogatási rendszerrel összhangban vannak.

Gyepgazdálkodás:

A gyepgazdálkodás során biztosítani szükséges a mozaikos szerkezetű, nyílt pusztai táj egységes arculatának fenntartását, az ebbe szervesen illeszkedő, ember alkotta tájelemek megőrzését. A természetes és természetszerű élőhelyek, társulások megőrzését az extenzív gyepgazdálkodással valósítható meg. A tervezési területen nem adható meg sem a kaszálás, sem pedig a legeltetés prioritásként. Míg a mozaikos (esetenként padkás) szikeseknél a legeltetés biztosítja a természetes állapotok fenntartását, addig az érzékenyebb élőhelytípusoknál (pl. löszgyep fragmentumok, sziki magaskórós) a kaszálás a kedvezőbb hasznosítás. A két kezelési mód együttes használata (pl. a gyepek őszi átlegeltetése) is a természetvédelmi célok megvalósulását szolgálhatják.

Erdőgazdálkodás

Bár erdőtervezett terület nincs a tervezési területen, a meglévő fásítások természetszerű kezelésével számos természetvédelmi célkitűzés is megvalósítható (kiemelten a terület különleges madárvédelmi területtel való átfedésére). Itt kiemelten jelentkezik a tervezési területen megtalálható fasorok, erdősávok fenntartása, felújítása, előtérbe helyezve az erdőgazdasági tájra jellemző, honos fafajokat (pl. kocsányos tölgy, mezei szil, mezei juhar, magyar kőris).

Vadgazdálkodás:

A vadgazdálkodás feladatai a meglévő vadászati berendezésekkel magvalósíthatók, további vadászati infrastruktúra-fejlesztés nem indokolt. A szegélyélőhelyek mint vadbúvók, ideértve a mezsgyék, cserjesávok és fasorok kíméletét, fejlesztését (felújítását) kiemelten fontos az apróvad megőrzése, állományának fejlesztése szempontjából (mely közvetve az átfedő különleges madárvédelmi terület célkitűzéseit is szolgálja).

Vízgazdálkodás:

Kiemelt feladatot jelent a belvízelvezető csatornákat kísérő parti növényzetben az idegenhonos fás- és lágyszárúak visszaszorítása elsősorban mechanikai módszerekkel (pl. kaszálás, szárazzás).

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervben az alábbi intézkedések kerültek nevesítésre a belvízelvezető csatornák vonatkozásában:

- (6.5 intézkedés): Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében. Az ökológiai állapot és a meder vízszállító kapacitásának fenntartása érdekében szükség lehet a) rendszeres iszapolásra és b) a növényzet gondozására. A cél a fentieknek megfelelő rugalmas, rendszeres a spontán folyamatokat elősegítő, a minimálisan szükséges beavatkozásra törekvő fenntartási gyakorlat kialakítása.
- (7.1 intézkedés): Vízjárési viszonyok javítása, az ökológiai kisvíz helyreállítása. Belvízrendszer módosítása. Elsősorban a természetvédelmi területek közelében szükséges a belvízelvezető csatornarendszerek átalakítása, drénező hatásuk csökkentése, tározó képességük növelése, a talajvízszint emelkedésének érdekében. Kapcsolódó intézkedés a 6.11d meglévő csatorna ökológiai szempontból értékesebb területről kevésbé érzékeny területre történő áthelyezése

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Szikes gyepterületek és löszgyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységbe soroltuk a tervezési terület nagy egybefüggő gyepterületeit, függetlenül azok társulástani besorolásuktól. Jobbára szikes puszták, löszgyepek, mocsárrétek és magassásosok sorolhatók ehhez a kezelési egységhez, melyek legtöbbször mozaikkomplexet képeznek. A gyepeken található kisebb – nem jelölő státuszú élőhelyeket reprezentáló – élőhelyfoltok is ide kerültek besorolására. A regenerálódó, de több esetben feltört gyepek külön kezelési egységként kerültek lehatárolásra (lásd KE-2).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), Nem zombékoló magassásrétek (B5), Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), Ürmöspuszták (F1a), Cickórós puszták (F1b), Szikes rétek (F2), Üde mézpzásitos szikfokok (F4), Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), Jellegtelen üde gyepek (OB), Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), Magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (P2c) / Natura 2000 kód: Pannon szikes sztyepek és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: kiséfű aszat (*Cirsium brachycephalum*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), molnárgörény (*Mustela eversmannii*)
- érintett földrészletek: Tarnaméra 039, 043, 038/39, 038/40*, 038/41*, 041/1*, 042/17, 044/12, 044/13, 044/14, 044/15, 045*, 063/16, 067/b, 069/29/c*, 069/30, 072/12*, 072/13, 072/14, 072/15, 072/18, 072/30*, 072/54/b, 072/55, 072/57/b, 072/58/b, 072/59/b, 072/60/b, 072/61/b, 072/62/b, 072/63/b, 072/64/b, 072/65/b, 072/66/b, 072/67/b, 072/68/b, 072/69/b, 072/70/b, 072/71/b*, 072/72/b, 072/73/b, 072/74/b*, 072/75/b*, 072/76/b*, 072/77/b*, 072/78/b*, 072/79/b*, 072/80/b*, 072/81/b*, 072/94/a, 073/2, 079/10, 079/3, 079/4, 079/5, 079/6, 079/7, 079/8*,

079/9, 083/10, 083/11, 083/12, 083/13, 083/14, 083/6, 083/7, 083/8*, 083/9 (a csillaggal [*] jelölt földrészek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen található, hagyományos tájhasználatot reprezentáló szikes- és löszgyepek fenntartása, a legeltetés és kaszálás idő- és térbeli mozaikoltságának fenntartásával. A gyepterületek összkiterjedése nem csökkenhet, a gyepek feltörése nem támogatható a tervezési területen, réven jelölő élőhelytípust reprezentál, másrészt országos védett területtel fed át. A kezelési egységet képező gyepterületek kiterjedése növelhető, egyrészt a gyepek elszántásból adódó területek kimérését követő ismételt gyephasznosítással, másrészt fejlesztési lehetőségek is megfogalmazásra kerültek. (lásd a KE-2 és KE-3-nál ismertetett javaslatokat).

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A gyepekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.1.) az alábbiak:

- *„Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, természetkímélő használattal történhet.*
- *A gyepek juh, szarvasmarha, ló legeltetésével vagy kaszálással hasznosíthatók.*
- *A gyepeken tartható maximális állatlétszámot az egyes területek vonatkozásában a gyepek eltartóképességének figyelembevételével kell meghatározni, azonban nem haladhatja meg az 1 szamosállat/ha sűrűség értéket.*
- *Új legelőberendezések létesítése az igazgatósággal előzetesen egyeztetett módon történhet.*
- *Gyepterületen gépi munkát csak szilárd, száraz talajon szabad végezni.*
- *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
- *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
- *A kaszálók területének 2%-án kaszátlan sávot kell meghagyni éves váltással.*
- *Az elgyomosodott gyepterületek állapotának helyreállítása érdekében az igazgatósággal előzetesen egyeztetve gazoló kaszálásokat kell alkalmazni.*
- *Gyepeken szerves trágya és talajjavító anyag deponálása tilos.”*

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat:

- „3. § (1) A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.
- (2) Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.
- (3) A gyepterület túllegeltetése tilos.
- (4) A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.

- (5) Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kiszórása tilos.
4. § (1) A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.
- (2) A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
- (3) Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.
- (4) A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
- a) a nád irtásához, valamint
- b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.
- (5) Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.
5. § (1) A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.
- (2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
- (3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
- (4) Gyepterületen a széna takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.”

- Javasolt előírások⁴:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Tüzpászták létesítése nem megengedett. (GY15)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetéshez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni,

⁴ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31)

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása. (GY33)
- A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni. (GY82)
- A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása. (GY98)
- A kaszálatlan területet évente más helyen történő kialakítása. (GY99)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)
- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Kaszálás szárazússal nem helyettesíthető. (GY128)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gyeprekonstrukcióval érintett területrészeknél optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. A gyepterületeken foltokban inváziós fásszárúak jelentek meg, melyek közül legjelentősebb a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) térnyerése. A tájban erősen terjed az EU inváziós listáján is szereplő selyemkóró (*Asclepias syriaca*) is. Ezen fertőzési gócpontok eltávolítása mechanikus, illetve vegyszeres kezelésekkel kiemelt jelentőséggel bír.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési terület gyeptömbje régiós szinten is kiemelkedő értékekkel bír, elsősorban a szikes élőhelyek, a csenkeszes mocsárrétek valamint a löszgyepek tekintetében. A fragmentált dél-hevesi puszták egyik reprezentatív képviselője a pusztafogacsi pusztarész. Ilyen nagyságú és egybefüggő pusztarészek a Gyöngyösi-sík déli részén már nem találhatóak meg. Az élőhelytípusra javasolt kezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, javulását szolgálják. A legfontosabb kezelési feladatok között jelentkezik az inváziós fás- és lágyszárúak visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Regenerálódó gyeppek és parlagok

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységbe soroltuk a tervezési terület azon fiatal parlagterületeit, melyek művelési ága gyep (legelő), így ezek jövőbeli hasznosítását is gyepeként javasoljuk megvalósítani. A kezelési egységgel lehatárolt terület egy területrészen jelentkezik, a déli alegység északi szegélyében (részben a Kárász vagy Erk-Boconádi-csatornához illeszkedve; Tarnaméra 069/29 hrsz).

- b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:
- élőhelyek: Á-NÉR: Jellegtelen üde gyepek (OB), Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
 - érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség
 - érintett földrészlet: Tarnaméra 069/29c (a csillaggal [*] jelölt földrészlet érintettsége csak részleges)
- c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen található, hagyományos tájhasználatot reprezentáló szikes- és löszgyepek fenntartása, a legeltetés és kaszálás idő- és térbeli mozaikosságának fenntartása kiemelt prioritással bír (lásd KE-1). A gyepterületek összkiterjedésének növelése kiemelt célként jelentkezik. Ezek megvalósulhatnak (fejlesztésként) szántó művelési ágú területek gyepesítésével (lásd KE-3), de a Tarnaméra 069/29 ingatlan északi szegélyében olyan regenerálódó parlagterületek is vannak, melyek a jelenlegi ingatlan-nyilvántartás szerint is gyepek és az elmúlt években is gyepeként (parlag, ugar) hasznosították. Az érintkező természetes gyepek felől a fajok betelepülése biztosítottnak látszik, így kaszálással történő hasznosítás esetén az ide sorolt gyepek természetessége várhatóan növekedni fog.

- d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A gyepekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.1.) az alábbiak:

- *„Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, természetkímélő használattal történhet.*
- *A gyepek juh, szarvasmarha, ló legeltetésével vagy kaszálással hasznosíthatók.*
- *A gyepeken tartható maximális állatlétszámot az egyes területek vonatkozásában a gyepek eltartóképességének figyelembevételével kell meghatározni, azonban nem haladhatja meg az 1 szamosállat/ha sűrűség értéket.*
- *Új legelőberendezések létesítése az igazgatósággal előzetesen egyeztetett módon történhet.*
- *Gyepterületen gépi munkát csak szilárd, száraz talajon szabad végezni.*
- *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
- *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
- *A kaszálók területének 2%-án kaszátlan sávot kell meghagyni éves váltással.*
- *Az elgyomosodott gyepterületek állapotának helyreállítása érdekében az igazgatósággal előzetesen egyeztetve gazoló kaszálásokat kell alkalmazni.*
- *Gyepeken szerves trágya és talajjavító anyag deponálása tilos.”*

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat:

- „3. § (1) A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.
 (2) Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.
 (3) A gyepterület túllegeltetése tilos.
 (4) A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
 (5) Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kiszórása tilos.
4. § (1) A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.
 (2) A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
 (3) Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.
 (4) A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
 a) a nád irtásához, valamint
 b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.
 (5) Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.
5. § (1) A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.
 (2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
 (3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
 (4) Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.”

- Javasolt előírások⁵:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- A kaszátlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása. (GY98)
- A kaszátlan területet évente más helyen történő kialakítása. (GY99)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület

⁵ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása. (GY103)

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)
- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok nem fogalmazhatók meg.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési terület gyeptömbje régiós szinten is kiemelkedő értékekkel bír, a gyepek kiterjedésének növelése megvalósítható olyan gyep művelési ágú területeken, amelyeket az elmúlt években már nem szántóként hasznosítottak.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Szántóterületek

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen előforduló szántóként hasznosított területek kerültek lehatárolásra ebben a kezelési egységben, függetlenül azok ingatlannyilvántartási besorolásától. Ebből következően, mint szántóként nyilvántartott területek, mind pedig gyepként nyilvántartott, de elszántott területek („elszántások”) is ide kerültek besorolásra.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj: molnárgörény (*Mustela eversmannii*)
- érintett földrészletek: Tarnaméra 038/40*, 038/41*, 042/14, 042/15, 042/16, 045*, 063/19, 063/20, 069/29/c*, 072/30*, 072/71/b*, 072/74/b*, 072/75/b*, 072/76/b*, 072/77/b*, 072/78/b*, 072/79/b*, 072/80/b*, 072/81/b*, 072/92/b, 072/93/b, 072/94/b, 079/8*, 083/8* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A védett és Natura 2000 besorolású gyepok elszántása nem megengedett. Ennek következtében szükséges az elszántott gyepterületek határainak kimérése és a gyep helyreállítása. Ennek módja a terület évenként kétszeri tisztítókaszálása, esetleges legeltetéssel történő hasznosítása. Ez kiemelt prioritásként kell hogy szerepeljen a tervezési területen. Az elszántással érintett területek összkiterjedése 8,58 hektár. Az elszántott részterületek kiterjedése 4,7 m² és 0,99 hektár közötti.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A szántókra vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.2.) az alábbiak:

- *„Nagy műveletszámú, élőmunka-, vegyszer- és műtrágyaigényű intenzív növénykultúrák termesztése tilos.*
 - *A gabonafélék betakarítása után, a tavaszi vetésű kultúrák előtt a terület 25%-án zöldugart kell meghagyni.*
 - *Műutak szegélyeinek kivételével 6 m széles vegyszermentes táblaszegélyeket kell kialakítani.*
 - *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási és betakarítási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
 - *A lucerna területének 2%-án kaszátlan sávokat kell váltakozó helyen meghagyni.*
 - *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
 - *Repülőgépes mezőgazdasági munka az igazgatósággal végzett egyeztetést követően végezhető.*
 - *Magas környezetterhelési kockázattal járó vegyszerek használata tilos.”*
- Javasolt előírások⁶:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett. (SZ01)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve kaszálás azonnali felfüggesztése, majd haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság tájékoztatja a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)
- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki. (SZ13)
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását. (SZ23)
- Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető. (SZ43)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása. (SZ52)

⁶ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

- A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességének biztosítása kizárólag mechanikai eszközökkel. (SZ68)
- Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése. (SZ74)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A szántóként nyilvántartott szántó művelési ágú területek madárvédelmi funkcióját szolgálhatja a szántószegélyekbe ültetett honos fafajú cserjések és erdősávok is (lásd SZ74 előírás javaslat)

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel érintett szántók két csoportba sorolhatók: a szántóként nyilvántartott és szántóként is hasznosított ingatlanok esetében a gyepesítés egyértelműen fejlesztési, rekonstrukciós javaslatként jelentkezik. A másik altípust a gyepek szegélyeinek elszántásával kialakult kisebb sávok képezik. Ezen esetekben – akár hatósági úton is – a birtokhatárok állandósítása a cél, majd ez követően a művelési ágnak (gyep) megfelelő hasznosítást kell folytatni.

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Csatornák, árkok, fásodó területek

a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe lettek lehatárolva azon szegélyélőhelyek, melyek elsősorban a gyepterületeket határolják (többnyire peremhelyzetű csatornák, árkok, utak, kisebb cserje- és erdőfoltok). Utóbbiak többnyire idegenhonos fafajokból állnak és jelenleg nem erdőtervezettek.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: (B1a), Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), Jellegtelen üde gyepek (OB), Üde és nedves cserjések (P2a), Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (P2c), Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, Nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), Út- és vasúthálózat (U11) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj: vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- érintett földrészletek: Tarnaméra 062, 064, 041/1*, 063/16, 072/12*, 072/14, 072/15, 072/30* (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési terület csatornái elsősorban vízgazdálkodási feladatokat látnak el (belvízelvezetési funkcióval). Ezek karbantartását során javasolt időben több évre ütemezni, annak érdekében, hogy az árkok üde mocsárréti elemei és a partélek lösznövényzete regenerálódni tudjon.

Az idegenhonos fasorok és fásítások esetében legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fászszerűak visszaszorítása. Mivel ezen állományok a kijelöléskor is már idegenhonos állományként szerepeltek, így a javaslatok mindenképpen csak távlati fejlesztési lehetőségként jelenhetnek meg. A gyeprre terjedő állományok esetén a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet 5. § (2) bekezdése kötelező előírása az iránymutató („Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos”).

A fás növényzet megtartása kiemelt fontossággal bír (függetlenül fafajösszetételétől), mivel számos ritka és telepesen fészkelő madárfaj – mely egyben az átfedő különleges madárvédelmi terület jelölő faja is egyben – fészkelőhelyül szolgál.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A kivett területekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.4.) az alábbiak:

- „A vízügyi létesítmények, csatornák karbantartási munkáit csak az igazgatósággal egyeztetett módon szabad végezni.
 - Gépjárművel közlekedni csak a kataszteri nyilvántartásban szereplő földutakon lehet, tilos felázott útviszonyok miatt a gyepterületeken új nyomok veretése.
 - A földutakat a használó köteles rendben tartani, azokat nehéz gépjárművel, munkagéppel csak száraz vagy fagyos útviszonyok mellett használhatják”.
- Javasolt előírások⁷:

Mivel a kezelési egységgel lehatárolt területen számos fásítás található így elsősorban erdős kezelési előírás-javaslatok kerültek megfogalmazásra.

- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E63)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. (E88)

⁷ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

- Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése. (SZ74)
- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységgel érintett vonalas objektumok részben fás növényzettel borítottak, szinte kivétel nélkül idegenhonos fafaj (pl. fehér akác, amerikai kőris, zöld juhar, keskenylevelű ezüstfa) dominanciájával jellemezhetők. Az idegenhonos fasorok és fásítások esetében legfontosabb feladat az inváziós fásszárúak visszaszorítása, ami már mint élőhelyfejlesztés jelentkezik. A javasolt cserjés mezsgyék kialakítása (SZ74 előírás javaslat) részben apróvadvédelmi és fejlesztési intézkedésnek is tekinthetők.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

További belvízlevezető árkok kialakítása a tervezési területen nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Összességében kis kiterjedésű, de természetvédelmi szempontból jelentős élőhelyfoltok kerültek lehatárolásra a kezelési egység vonatkozásában. A fás-cserjés élőhelyekhez köthető fajok és értékek megőrzése így e kezelési egység védelmén és fejlesztésén keresztül valósítható meg. A megfogalmazott élőhelyfejlesztési javaslatok az élőhelyfoltok természetességének javítását szolgálják (lásd honos fafajú cserjések és erdősávok telepítése; szerkezetátalakítás). Másrészt ezek a jobbára idegenhonos fafajú fásítások az érintkező gyepek természetvédelmi állapotát veszélyeztetik, így terjedésük mindenképp megállítandó.

3.2.2. *Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés*

A részletes élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. *Fajvédelmi intézkedések*

Speciális fajvédelmi intézkedések a jelölő státuszú **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében is megfogalmazhatók:

- Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő beavatkozások megszüntetése.
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt mesterséges vizes élőhelyeken indokolt lehet a növényzet részleges visszaszorítása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése. Az árnyékoló hatású gyalogakác visszaszorítása, különösen a fajok szaporodóhelyeként szolgáló vizes élőhelyeken fontos.
- Javasolt a terület hidrológiai viszonyainak megőrzése, lehetőség szerint a víz további visszatartása a területen (természetvédelmi célú élőhely-létesítésekkel, helyreállításokkal). Egyes mesterséges élőhelyeinek részleges (más értékes fajok jelenlétét figyelembe vevő) növényzetmentésével, kimélyítésével védelmi helyzete tovább javítható.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete alapján kiemelt természetvédelmi stratégiának tekinthető az „*alapállapot-felmérést szolgáló és monitoring rendszerű kutatások, valamint a természetvédelmi kezelési tevékenységet megalapozó vizsgálatok végzése*”.

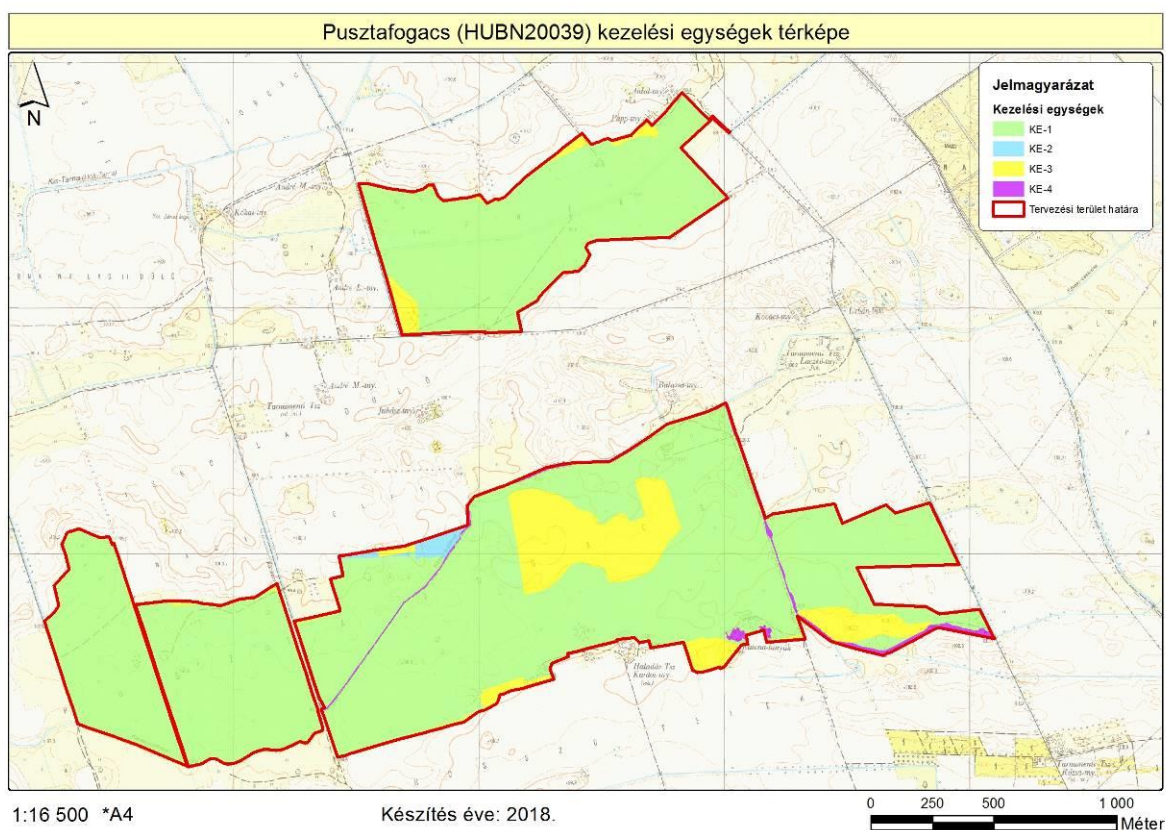
A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen nem folyik monitorozás. A terület országos védett státuszából adódóan, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésére álltak korábban is biotikai alapadatok, elsősorban az edényes flórára valamint a gerinces faunára (elsősorban avifauna) vonatkozóan. Jelen tervezés során ezek kiegészültek, különös tekintettel a védett és közösségi jelentőségű állat és növényfajok felmérésével, illetve az élőhelytérkép elkészítésével.

A jövőben az alábbi kutatási feladatok élveznek kiemelt prioritást:

- A ritka- és telepesen fészkelő madárfajok (RTM) évenkénti felmérése a tervezési terület vonatkozásában
- Az élőhelytérkép ismételt elkészítése (10 évente javasolt)
- Kiegészítő adatgyűjtés közösségi jelentőségű és védett növény- és állatfajok elterjedéséről

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép (2018):

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz.-ok és erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz.-ok
KE-1	Szikes gyepterületek és löszgyepek	280,72	Tarnaméra: 039, 043, 038/39, 038/40*, 038/41*, 041/1*, 042/17, 044/12, 044/13, 044/14, 044/15, 045*, 063/16, 067/b, 069/29/c*, 069/30, 072/12*, 072/13, 072/14, 072/15, 072/18, 072/30*, 072/54/b, 072/55, 072/57/b, 072/58/b, 072/59/b, 072/60/b, 072/61/b, 072/62/b, 072/63/b, 072/64/b, 072/65/b, 072/66/b, 072/67/b, 072/68/b, 072/69/b, 072/70/b, 072/71/b*, 072/72/b, 072/73/b, 072/74/b*, 072/75/b*, 072/76/b*, 072/77/b*, 072/78/b*, 072/79/b*, 072/80/b*, 072/81/b*, 072/94/a, 073/2, 079/10, 079/3, 079/4, 079/5, 079/6, 079/7, 079/8*, 079/9, 083/10, 083/11, 083/12, 083/13, 083/14, 083/6, 083/7, 083/8*, 083/9
KE-2	Regenerálódó gyepes és parlagok	1,95	Tarnaméra: 069/29/c*
KE-3	Szántóterületek	32,96	Tarnaméra: 038/40*, 038/41*, 042/14, 042/15, 042/16, 045*, 063/19, 063/20, 069/29/c*, 072/30*, 072/71/b*, 072/74/b*, 072/75/b*, 072/76/b*, 072/77/b*, 072/78/b*, 072/79/b*, 072/80/b*, 072/81/b*, 072/92/b, 072/93/b, 072/94/b, 079/8*, 083/8*
KE-4	Csatornák, árkok, fásodó területek	3,98	Tarnaméra: 062, 064, 041/1*, 063/16, 072/12*, 072/14, 072/15, 072/30*

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 közötti időszakra elfogadott új Vidékfejlesztési Program tartalmazza a megadott időszakban igénybe vehető támogatási jogcímekeket. A betartandó előírásokat a 2015-2017 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások tartalmazzák. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatásokról szóló támogatási rendeletek ugyanakkor továbbra is hatályban maradnak, amíg történik belőlük kifizetés - ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

Továbbra is számos olyan jogcím létezik, melynek révén a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben. Ezek közül legfontosabbak a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra; a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási és az erdészeti, valamint erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés tematikus előírascsoportokba integrálódnak. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során (lásd VP-4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések). Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került (lásd kompenzációs támogatás).

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, vagy a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról készített összefoglaló a tervdokumentáció 5. mellékletében található.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel távlati természetvédelmi célként fogalmaztuk meg a mozaikos élőhelyek fenntartását és fejlesztését (mely együtt járhat nem záródott erdő-gyep struktúrák kialakításával), ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

3.3.2. Pályázati források

A tervezési terület vonatkozásában az alábbi, közelmúltban lezárult, valamint jelenleg futó pályázati projektek érdemelnek említést, melyek mindegyike a védett és Natura 2000-es területek élőhely és fajvédelmi célkitűzéseit szolgálja. (A lezárult projektek egy része fenntartási szakaszban van).

- *A Parlagi sas védelme Magyarországon (LIFE10 NAT/HU/000019)* - lezárult 2016-ban

A projekt célkitűzéseinek elérése érdekében a nemzeti park igazgatóság természetvédelmi őrszolgálat a tervezési területen is előforduló parlagi sas territóriumok fokozott ellenőrzését és a veszélyeztető tényezők, különös tekintettel a mérgező esetek feltárását végezte.

- *A szalakóta védelme a Kárpát-medencében (LIFE13/NAT/HU/000081)* – folyamatban

A projekt célja a Kárpát-medence szalakóta populációjának megerősítése és hosszú távú fenntartható védelmének megalapozása. A tervezési terület a fatelepítési, fészkelőhely-felmérési, valamint odú-kihelyezési és monitoring jellegű akciók által érintett.

- *Madarakra veszélyes 20 kV-os vezetékszakaszok madárbarát átalakítása a Hevesi Füves Puszták TK területén (KEOP-7.3.1.2/09-2010-0047 és KEOP - 3.1.2/2F/09-11-2013-0015)* – lezárult 2015-ben

A projekt célja a Hevesi-sík területén húzódó és a tervezési területet is érintő még burkolatlan középvezetű szabadvezeték-szakaszok madárvédelmi szempontból veszélyes vezetőkeinek és oszlopelemeinek burkolása, átalakítása, cseréje, továbbá két különösen veszélyes szakasz földkábeles kiváltása.

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kezelésével kapcsolatos új természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában. Ennek oka elsősorban az, hogy a tervezési területen nem található a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésében lévő ingatlan.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A Natura 2000 fenntartási terv esetében kötelezően alkalmazandó kommunikációs eszközök az alábbiak voltak:

- önkormányzati közzététel
- gazdafórum vagy falufórum
- honlap
- érintettek e-mailen/levélben történő megkeresése

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	Üisz: 1177/1/2019. 18 levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetén)	2019.03.19
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyeperősítési és erdőterületről rendelkező jogszabályokat, kaszálási bejelentőket.	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (db)	2019.03.28
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 1177/1/2019.	2019.03.28
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 1177/2/2019.	2019.03.19
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu (Hírek)	2019.03.19

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (4 tulajdonos; 5 ha feletti Nemzeti Földalapkezelő Szervezet)
Vadgazdálkodók	Tarnamérai Tarnamente Vadásztársaság; Tarnaörsi Dózsa Vadásztársaság
Önkormányzatok	Tarnaméra Község Önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> Heves Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály Heves Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Földművelésügyi Osztály Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Erdészeti Osztály

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
	<ul style="list-style-type: none"> • Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály
Civil szervezetek, köztisztviselők	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Heves Megyei Igazgatósága • OMVK Heves Megyei Területi Szervezete • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 34 sz. Bükki Helyi Csoportja • Üröm Környezet- és Természetvédelmi Egyesület
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Fórumot követően töltendő ki.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A tervezési terület a földrajzi besorolás szerint a Gyöngyösi-sík kistáj (1.9.22) területén helyezkedik el. Maga a terület két területrészből áll össze: (1) a Boconád település belterületével szinte határos Tó-fenék dűlőre (északon) és a (2) nagyobb tömböt képező déli területrésze (Pusztafogacs, Nagy-telek, Iskola-dűlő). Ennek északi határát részben a Erk-Boconádi-csatorna (Kárász-csatorna) képezi. A tervezési terület 97-102 méter közötti tengerszint feletti magasságban helyezkedik el.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékelt meleg-száraz éghajlattal jellemezhető a tervezési terület. A napsütéses órák évi száma 1950 körüli, a nyári évnegyedben 740–760, a téliben kb. 180 óra napsütés várható. Az évi középhőmérséklet 10,0 °C. A vegetációs időszak középhőmérséklete 17,0–17,2 °C. A napi középhőmérséklet 196–200 napig meghaladja a 10 °C-ot, a tavaszi átlépés ápr. 2–5. között, az őszi okt. 17–20-án várható. Az ápr. 9–13. és okt. 22–24. közötti időszak (190–195 nap) fagyoktól mentes. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,0 °C. Az évi abszolút minimumok átlaga –16,0 és –16,5 °C körül alakul. Az évi csapadék átlagosan 530–540 mm körül van. A vegetációs időszakban 310–320 mm eső esik. A téli időszakban átlagosan 32–35 napig borítja hó a földeket; az átlagos maximális hóvastagság 16–18 cm. Az ariditási index 1,30 körüli. A Mátra szélárnyékoló hatása miatt főleg a Ny-ias és a K-ies szelek dominálnak; az átlagos szélsébség 2,5 m/s körül van.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

Vízföldrajzi szempontból a tervezési terület legfontosabb jellemzője a nagyfokú vízszegénység, ami a felszíni és a felszín alatti vizekre egyaránt vonatkozik. Állandó vízfolyással nem rendelkezik. A nagyobb művelt táblákat és dűlőutakat csatornák szegélyezik, melyek elsősorban belvízelvezető funkcióval bírnak (Igacshalmi-csatorna, az Erk-Boconádi-csatorna (vagy Kárász-csatorna), Fogacsi-csatorna). A két csatorna befogadója a Kis-Tarnán keresztül a Tarna patak. Maga a terület száraz, gyenge lefolyású és vízhiányos. A rétegvíz mennyisége csekély. Az artézi kutak száma jelentős. Mélységük 100–200 m között van, a vízhozamuk nem éri el a 100 l/percet, de mélyebb fúrásokból tekintélyes vízmennyiséget is nyerhetnek. A tervezési területet határoló településeken a vezetékes vízellátás megoldott, de a csatornahálózat nem teljes kiépítettségű (kistáj szintjén is igen alacsony a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya. Ez tartós veszélyt jelent a felszín alatti vizek minőségére.

1.1.3. Talajtani adottságok

A Mátra déli előterében változatos talajok jelennek meg a kistájban. A tervezési terület vonatkozásában nem rendelkezünk részletes talajtérképpel, de az alábbi talajtípusok előfordulásával jellemezhető a terület. A talajvíz közeli (3–5 m) löszös üledékein réti csernozjom talajok, míg a mélyebb fekvésű löszös üledékein többnyire agyagos vályog mechanikai összetételű, mészmentes réti talajok találhatóak. Mindkettő relatíve jó termelékenységű, többnyire szántóként is hasznosíthatók. A réti talajok közé ágyazottan, változatos elhelyezkedésben réti szolonyec és sztyepesedő réti szolonyec talajok is előfordulnak. Ezek a szikes talajok jelentős kiterjedésben fordulnak elő a tervezési területen. Alacsony termelékenységük miatt rét – legelőként hasznosítják őket.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2017-ben élőhelyterképezésre került sor, az Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszer (Á-NÉR 2011) kritériumrendszerét követve. Az élőhelyterképezés során pontos adatokhoz jutottunk az adott élőhelyfoltok mérete, kiterjedése, természetessége tekintetében, melyek tervezési alapot is biztosítottak a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azok esetében tett természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához.

Élőhely neve	Á-NÉR kódja	Natura 2000 élőhely kódja	Területe (ha)	Aránya (%)
Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	-	6,05	1,89
Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak	B3	-	0,006	0,002
Nem zsombékoló magassásrétek	B5	-	1,62	0,51
Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vízü mocsarak	B6	-	0,18	0,057
Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál	BA	-	0,31	0,098
Ürmöspuszták	F1a	1530*	18,30	5,73
Cickórós puszták	F1b	1530*	193,34	60,49
Szikes rétek	F2	1530*	30,42	9,52
Üde mézpzásitos szikfokok	F4	1530*	0,36	0,11
Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	6250*	29,41	9,20
Jellegtelen üde gyeppek	OB	-	2,05	0,64
Jellegtelen száraz-félszáraz gyeppek	OC	-	2,18	0,68
Magaskórós ruderalis gyomnövényzet	OF	-	0,83	0,26
Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet	OG	-	0,43	0,13
Üde és nedves cserjések	P2a	-	0,05	0,02
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	-	0,03	0,01
Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok	P2c	-	0,12	0,04
Nem őshonos fafajok spontán állományai	S6	-	0,92	0,29
Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1	-	32,37	10,13
Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák	T2	-	0,65	0,20
Út- és vasúthálózat	U11	-	0,003	0,001
Összesen:			319,62	100

A tervezési terület növényföldrajzi értelemben a Tiszántúli flórajárás (*Crisicum*) része. A növényzet fajösszetételén északon a dombvidéki, hegylábi területek, délen pedig a járszági homokvidék (Hevesi-homokhát) növényzetformáló hatása megmutatkozik. A Natura 2000 területnek kijelölt pusztarész igen magas arányban közösségi jelentőségű élőhelytípusokkal (Az legmarkánsabb növényzeti típust a szikesek adják, melynek kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak az emberi hatások. A szikesek a változatos mikrodomborzatnak megfelelően mozaikos élőhelyeket alkotnak. A mozaikosság a vízborítás

időtartamától, valamint a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A mozaikos jellegű, ún. padkás szikesek a tervezési területen kis kiterjedésűek, elsősorban a Pusztafogacs dűlőben jelennek meg. Jóval jelentősebb kiterjedést érnek el a cickóros összefüggő szikes puszták, melyekbe kisebb ürmös és szikes réti társulások ékelődnek be. A löszhátak jelentős része cickóros puszták közé ékelődve fordulnak elő, térségi szinten is igen fajgazdag értékes löszgyep-állományok fordulnak elő a tervezési területen. A termékeny termőtalajjal rendelkező löszhátak feltörése már a neolitikumtól megkezdődött. A tervezési területen még 30-50 éve is számos tanya volt megtalálható, Fogacs elpusztult településre pedig a 11. századtól állnak rendelkezésre írott emlékek. A kontinentális jellegű löszgyepek fajkészletét alapvetően befolyásolta a táj történetének alakulása. Az extenzív legelőgazdálkodás során állományaik löszlegelőkké degradálódtak, míg a szántóföldi kultúra előretörésekor összkiterjedésük jelentősen lecsökkent.

Állatföldrajzi szempontból a pusztai életközösségek jellemző fajaival jellemezhető a terület. A vizes élőhelyek hiányában elsősorban a száraz pusztai élőhelyekhez köthető állatfajok jellemzők a területre, melyek közül legjobban a madárfauna kutatott. A száraz gyepek fészkelő karakterfaja a mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), míg a magas fűvű rétek, kaszálók gyakori költőfaja a sárga billegető (*Motacilla flava*), a cigány csaláncsúcs (*Saxicola torquata*), a rozsdás csuk (*S. rubetra*). A cserjés, fás növényzethez köthetőek a Natura 2000 különleges madárvédelmi terület jelölő fajának számító tövisszűrő- és kis örgébics (*Lanius collurio*, *L. minor*), a fokozottan védett szalakóta (*Coracias garrulus*) és a vörös vérese (*Falco tinnunculus*). A gyepterületek madártani jelentőségét tovább növeli, hogy számos – közelben fészkelő – ragadozómadár táplálkozóterületét jelenti (pl. parlagi sas /*Aquila heliaca*/, kerecsen /*Falco cherrug*/).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppek és mocsarak	B
6250*	Síksági pannon löszgyepek	B

A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok összefoglalása:

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Minősítés ⁸	Területe / aránya (a 2017. évi felmérések alapján)
Pannon szikes sztyeppek és mocsarak	1530*	B-CBB	242,42 ha / 75,85 %
Síksági pannon löszgyepek	6250*	B-CBB	29,41 ha / 9,2 %

Közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok⁹:

Élőhely neve: Pannon szikes sztyeppek és mocsarak

Élőhely kódja:

1530*

Élőhely előfordulásai a területen:

A teljes tervezési területen általánosan

⁸ Az élőhelyek minősítési kódtáblája az alábbi reprezentáltsághoz köthető: A = kiemelkedő reprezentativitás; B = jó reprezentativitás; C = szignifikáns reprezentativitás. Ha egy élőhelytípus megtalálható ugyan, de a kérdéses terület szempontjából nem jelentős, ezt egy negyedik kategóriaként kell jelezni: D = nem szignifikáns jelenlét.

⁹ Az egyes közösségi jelentőségű élőhelytípusok elterjedését mutató térkép a „Térképek” pont alatt található

elterjedt élőhelytípus. A teljes tervezési terület 75%-án szikes élőhelyeket találunk.

Élőhely területi aránya:

75,85% (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

242,42 ha (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)
A hivatalos Natura 2000 adatlapon (Standard Data Form; SDF) szereplő érték: 175,79 ha. Az eltérés indokaként az aktuális élőhelyterképezés pontossága adható meg

Élőhely jellemzése:

A szikes területek növényzetének legfontosabb sajátossága mikro-mozaikosság, mely a vízborítás időtartamától, a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A tervezési terület padkás szikesein néhány deciméteres távolságban található meg az erősen szikes (halofiton) bárányparéjos vakszik (*Camphorosmetum annuae*) és a padkátető reliktum zsályás löszgyepje. Az erősebben szikes termőhelyeken találjuk a puszták legértékesebb társulásait: az ürmös sziki gyepeket (*Artemisio santonici-Festucetum pseudovinae*), mézpázsitos szikfokokat és a bárányparéjos vakszikeket. A helyi erózióbázist a sziki mocsarak, sziki rétek (*Agrostio-Alopecuretum pratensis*, *Agrostio-Glycerietum poiformis*, *Agrostio-Beckmannietum eruciformis*) jelentik, melyeket a szikfokok (*Puccinellietum limosae*) és a szikerek (*Pholiuro pannonicum-Plantaginetum tenuiflorae*) kanyargós hálózata vesz körül. A padkátetőkön előforduló füves cickóros puszták (*Achilleo setaceae-Festucetum pseudovinae*) már kevesebb halofiton fajt tartalmaznak. A tervezési területen előforduló szikesekre jellemző fajok közül az alábbiakat lehet kiemelni:

- szikes puszták, ürmöspuszták:

sziki üröm (*Artemisia santonicum*), magyar sóvirág (*Limonium gmelini subsp. hungaricum*), parti laboda (*Atriplex littoralis*), sziki buvákfü (*Bupleurum tenuissimum*), bárányparéj (*Camphorosma annua*), keskenylevelű sás (*Carex stenophylla*), sziki útifű (*Plantago maritima*), közönséges szikipozdor (*Podospermum canum*), sziki mézpázsit (*Puccinellia limosa*), villás boglárka (*Ranunculus pedatus*), sziki here (*Trifolium angulatum*).

- szikes rétek és mocsarak:

kisfészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*), korcs nőszirm (*Iris spuria*), sziki zsióka (*Bolboschoenus maritimus*), sziki őszirózsa (*Aster tripolium subsp. pannonicus*), Kerner erdei kányafű (*Rorippa sylvestris subsp. kernerii*), keskenylevelű lórom (*Rumex stenophyllus*), eperhere (*Trifolium fragiferum*), csombormenta (*Mentha pulegium*), sziki madárhúr (*Cerastium dubium*), sziki kerep (*Lotus glaber*), berki sás (*Carex otrubae*), hernyópázsit (*Beckmannia eruciformis*), vízi gamandor (*Teucrium scordium*), kígyófark (*Pholiurus pannonicus*), dárdás laboda (*Atriplex prostrata*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése¹⁰:

A tervezési területen igen eltérő természetességű szikesek találhatók. A karakterfajokban gazdag – kis kiterjedésű – padkás szikesek magas természetességűek (TDO=4 és 5; ezek együttes aránya 8,7%). A

¹⁰ Az élőhelyek természetességének értékeléséhez a Németh – Seregélyes-féle, 5 fokozatú skálát használtuk (TDO): 1 = Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot; 2 = Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot; 3 = Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot; 4 = Jónak nevezett, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot; 5 = Természetes állapot.

szikések jelentős része általában közepesen leromlottak, ezek érik el a jelentősebb kiterjedést (TDO=3 és 3,5; ezek aránya együttesen 91%). A leromlott (TDO=2,5) állapotú szikes élőhelyfoltok csak a szikések 0,8%-át jellemzik.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely veszélyeztetettsége közepes, eltérő mértékben jelentkezik a szárazabb és az üdebb növényzeti foltokban. Az ürmös és cickórós szikések, főleg, ha padkás sziki környezetben fordulnak elő, akkor alacsonyabb veszélyeztetettségűnek tekinthetők. A szikes mocsarakat, réteket a csapadékhiány veszélyeztetheti, ezek jelentősebben ki vannak téve a kiszáradásból eredő negatív hatásoknak. A vonalas objektumok (árkok, csatornák, dűlőutak) melletti állományok – az inváziós növényfajok közelsége folytán – erősebben veszélyeztetettebbek.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhelykezelések elmaradásával együtt jár az állományok leromlása, degradálódása (L02). Ez legtöbbször a specialista fajok visszaszorulásával jár együtt, másrészt a többszintű gyepek homogenizálódásában mutatkozik meg, mely a szerves anyag (fűavar) felhalmozódásával is jár (L03). A tradicionális legeltetéses hasznosítást több gyepreszen felváltotta a gépi kaszálás, mely a padkás szikések esetén a természetes mikroformák pusztulásával (A08, A10), így a szikes növényzeti mozaikok leromlásával jár. A művelési mód változása így potenciális hatásként értékelhető (A02). A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület elszántása is megfigyelhető (ennek összterülete meghaladja a 8 hektárt a tervezési területen). Ebből következően a gyep kiterjedése csökken, a gyomos szántószegély – a műtrágya bemosódása miatt – a gyepterületen alakul ki (A15, A20). A cickórós állományok több pontján már megjelent az inváziós selyemkóró (*Asclepias syriaca*) is (I01). A gyepeken elsősorban a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) terjedő foltjai veszélyeztetik a gyepek természeti állapotát. A csatornák, árkok, illetve az egykori tanyahelyek felől a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) és az

amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) előretörése figyelhető meg.

Élőhely neve: Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja:

6250*

Élőhely előfordulásai a területen:

Csak a tervezési terület déli alegységében, itt azonban jelentős kiterjedésben fordulnak elő löszgyepek. Állományaik legtöbbször szikes pusztákkal és szántóterületekkel érintkeznek. Kisebb foltokban mezsgyéeken, csatornapartokon is előfordulnak fragmentált állományaik.

Élőhely területi aránya:

9,2% (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

29,41 ha (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)
A hivatalos Natura 2000 adatlapon (Standard Data Form; SDF) szereplő érték: 19,98 ha. Az eltérés indokaként az aktuális élőhelyterképezés pontossága adható meg (nem valódi növekmény).

Élőhely jellemzése:

Zárt, vízhatásnak már nem kitett gyeptípusok sorolandók ide. Vezérnövényük a pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), de jellemző a korai sás (*Carex praecox*), karcú perje (*Poa angustifolia*), a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*), az árvarozsnok (*Bromus inermis*) illetve a degradáltabb állományokban a csillagpázsit (*Cynodon dactylon*) és a közönséges tarackbúza (*Agropyron repens*). Jobbára kétszikű fajok dominanciája a jellemző, a gyakoribb fajok közül kiemelhetők az alábbiak: csattogó szamóca (*Fragaria viridis*), koloncos legyezőfű (*Filipendula vulgaris*), magas kakukkfű (*Thymus pannonicus*) osztrák zsálya (*Salvia austriaca*, *S. nemorosa*), vajszerű ördög szem (*Scabiosa ochroleuca*), lecsepült és macskafarkú veronika (*Veronica prostrata*, *V. spicata*), lila ökörfarkkóró (*Verbascum phoeniceum*) stb.

Karakterfajokban, színező elemekben gazdagok a tervezési területen található löszgyep állományok. két védett növényfaj előfordulását detektáltuk: gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*) és kiterült pimpó (*Potentilla patula*). További értékes elemek az alábbiak: közönséges borkóró (*Thalictrum minus*), orvosi pemetefű (*Marrubium vulgare*), homoki zsellérke (*Thesium ramosum*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

A tervezési területen jobbára közepesen természetes és magas természetességű löszgyepeket találhatunk. Az állományok egynegyede (közel 6,5 hektár) természetes állapotokra utal (TDO=4), de a közepesen leromlott állományok (TDO=3 és 3,5) aránya a meghatározó (75%).

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhelyek veszélyeztetettsége közepes,

illetve magas. A szikes környezetben (lössös padkatetőkön kialakult állományok kevésbé vannak kitéve az alábbi részletezett veszélyeztető tényezőknek. A csatornaperemeken, szántószegélyben lévő állományok jóval veszélyeztetettebbek (lásd vegyszerek bemosódása, beszántás, mederrendezési munkák stb.).

Veszélyeztető tényezők:

A szántószegélyben előforduló állományok fokozottan ki vannak téve a műtrágya-elsodródásból (A20) és a beszántásból eredő veszélyeknek (A15). Előbbi esetben nitrofitá gyomfajok előretörése a jellemző, utóbbi esetben a gyeperomlás olyan mértékű, hogy a jelölő élőhelyfolt kiterjedése is lecsökken. Kisebb területeken a siska nádtippanos foltok előretörése is jelentkezik (I04) valamint a löszgyepekben már megjelent az inváziós selyemkóró (*Asclepias syriaca*) is (I01). A gyepeken elsősorban a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) terjedő foltjai veszélyeztetik a gyepek természeti állapotát. A csatornák, árkok, illetve az egykori tanyahelyek felől a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) és az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) előretörése figyelhető meg.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D) ¹¹
II., IV.	kisfészkes aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	C

Közösségi jelentőségű jelölő növényfajok:

Faj neve: kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj csak a tervezési terület északi alegységében a Tó-fenék-dűlőben, az Igacshalmi-csatorna két oldalán fordul elő. A faj egyedei itt nagyjából egy 30 hektár kiterjedésű területen fordulnak elő.

¹¹ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatják: A = 100 % ≥ p > 15 %; B = 15 % ≥ p > 2 %; C = 2 % ≥ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóban forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció

Állomány nagyság (jelöléskor):	A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 5.000 (minimum) – 5.000 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	2017-es állományfelmérés alapján a becsült állomány nagyság a területen 500 (minimum) – 5.000 (maximum) tő.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A fajra jellemző nagyfokú egyedszám fluktuáció miatt javasoljuk az állomány méret minimumértékének változását. A maximum egyedszám adatok miatt, figyelembe véve a tervezési terület kiterjedését is, a jelölő státusz megtartása szakmailag indokolt.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj közepesen veszélyeztetett a tervezési területen.
Veszélyeztető tényezők:	Mint mocsárrétekhez köthető faj leginkább a terület kiszáradása veszélyezteti, de a kontinentális elterjedésénél fogva a nyári kiszáradást jól tűri. A száraz télvégi, tavaszi években a faj csírázása korlátozott, ilykor az állományok alacsony egyedszámban virágoznak (L01). A virágzásban történő kaszálás az az évi termésérésre negatív hatást gyakorol (A08).

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D) ¹²
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II., IV.	molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D
IV.	farkasalmalepke (<i>Zerynthia polyxena</i>)	-

Közösségi jelentőségű jelölő állatfajok:

Faj neve: vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A tervezési terület nagyobb gyepterületeinek

¹² A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatják: A = 100 % ≥ p > 15 %; B = 15 % ≥ p > 2 %; C = 2 % ≥ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóban forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció.

	mocsaraiban, valamint a vízzel telt árkokban (elsősorban a Kárász-csatornába) fordul elő.
Állomány nagyság (jelölés):	A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 10.000 (minimum) – 10.000 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	2017-ben a száraz tavaszi periódus miatt állomány-nagyság pontosítása nem volt kivitelezhető.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományváltozás tendenciája nem mutatható ki, a faj megjelenése erősen az adott év csapadékjárásától és mennyiségétől függ.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj állományának veszélyeztetettsége a tervezési területen közepes.
Veszélyeztető tényezők:	A tervezési területen a vizes élőhelyek (szikes mocsarak, árkok, csatornák) korai kiszáradása (L01), valamint potenciálisan a vízügyi beavatkozások veszélyeztethetik állományát (K05).

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség ¹³	Jelentőség
fátyolos nőszirm	<i>Iris spuria</i>	V	Szikesedő rétek védett növényfaja. A tervezési területen kb. 300 töves állománya él.
gumós macskahere	<i>Phlomis tuberosa</i>	V	Löszhátak, mezsgyék szórványos előfordulású védett növényfaja.
kiterült pimpó	<i>Potentilla patula</i>	V	Kis egyedszámú állománya vált ismertté a tervezési területről.
imádkozó sáska	<i>Mantis religiosa</i>	V	Védett faj, száraz gyepekben általános előfordulású.
tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	V, BD	A szegélyélőhelyek jellemző fészkelője. A tervezési területen 2-5 pár fészkelése bizonyított.
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	V, BD	Facsoportokhoz, fás szegélyekhez kötődő ritka fészkelő (az egyes években 1-3 pár fészkel a tervezési területen).

¹³ Magyarázat: V = védett faj; FV = fokozottan védett faj; BD = Madárvédelmi Irányelv mellékletében szereplő faj

Magyar név	Tudományos név	Védettség ¹³	Jelentőség
szalakóta	<i>Coracias garrulus</i>	FV, BD	A tervezési terület fasoraiban, facsoportjaiban (elsősorban kihelyezett odúkban) szórványosan fészkel a tervezési területen.
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	FV, BD	Egy tradicionális fészke a tervezési terület szomszédságában található. A tervezési területet így elsősorban táplálkozóterületként használja.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
gyep (legelő)	287,28	89,62
szántó	25,38	7,92
művelésből kivett	7,9	2,46
Összesen	320,56	100

A tervezési területen dominálnak a gyepterületek (legelők): a teljes tervezési terület 89,6%-át fedik le. A szántóként nyilvántartott területek részesedése 7,92% (alacsonyabb, mint a valós területhasználatból adódó érték, ami 10% körüli). A művelés alól kivett ingatlanokat (össz. 11 ingatlan) jobbára dűlőutak (Tarnaméra 043, 045), árkok és egy csatorna (Tarnaméra 065) képezik. Három tanyaként, illetve kivett lakóházként nyilvántartott terület is található a tervezési területen (Tarnaméra 072/12, 14, 15). A kivett művelési ágú területek összkiterjedésük így is alacsony (7,9 ha - 2,5%). Erdő művelési ágú terület nincs a tervezési területen.

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Tulajdonosi csoport	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
magántulajdon	313,66	97,8
állami tulajdon	3,19	1,0
önkormányzati tulajdon	3,69	1,2
Összesen:	320,56	100

A tervezési területen dominál a magántulajdon (összesen 97,8%), mely a termőterületeken kívül a kivett tanyahelyek esetében is jelentkezik. Az 1-1%-ban jelentkező önkormányzati és állami tulajdon kivett árkoknál, csatornánál és dűlőutaknál jelentkezik. A Tarnaméra 041, 043, 045, 062 és 083/8 hrsz-ú állami tulajdonú ingatlanok vagyongazdálkodója a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, a tulajdonosi jogokat a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet gyakorolja.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A térség általános jellemzése:

A dél-hevesi térségben elsősorban a szántóföldi növénytermesztés a jellemző, a terület mintegy 65%-át borítják különböző, nagyrészt egyéves növénykultúrákkal borított szántóterületek. A térségben a kalászosok, azon belül is az őszi kalászosok termesztése a jellemző. Ezek területaránya a szántókon belül meghaladja a 40%-ot. Jelentős területet (18-23 %) foglal el a napraforgó, míg a pillangós takarmánynövények területaránya 5-10 % között mozog. Az elmúlt időszakban az agrártámogatások rendszertelenségének köszönhetően elsősorban a pillangósok és a napraforgó területaránya változott jelentősen. Jól kimutatható volt, hogy a támogatások megszűnése idején a pillangós takarmánynövények és az ugaroltatott területek térfoglalása mintegy felére csökkent, miközben a napraforgóval bevetett területek mennyisége nagyjából az innen hiányzó térmértékkel emelkedett. A támogatások újbóli megjelenése a korábbi arányok visszaállítását eredményezte.

A gyepek zömében nagyobb szántóterületek közötti fragmentumokban helyezkednek el. Elvértve találkozhatunk nagyobb egybefüggő gyepterületekkel, melyek jellemzően valamilyen természetvédelmi oltalom alatt állnak. A gyepek aránya alig haladja meg a 16%-ot. Jellemző mind a kaszálóként, mind a legelőként hasznosított terület, azonban az alacsony állatlétszám miatt számos területen alacsony, vagy egyáltalán nincs semmilyen haszonvétel, ezért a degradáció jelei mutatkoznak.

Mind a gyepek, mind a szántók esetében elmondható, hogy a kis parcellaméretetek jellemzők. Mindkét típus esetében a 0-5 ha kiterjedésű területek vannak jelen legnagyobb számban, a méret növekedésével együtt pedig a parcellák darabszámának jelentős csökkenését figyelhetjük meg. Területarányát tekintve szántók esetében a 20-40 ha méretű parcellák az uralkodók. Ez utóbbiak az összes szántó 1/6-át teszik ki. Gyepek esetében a 40 ha feletti parcellák területe valamivel meghaladja a gyepekkel borított terület felét, mely így a legnagyobb területarányú parcellaméret ennél az élőhelytípusnál.

A különböző, fás szárúakkal borított vegetációk aránya elenyésző, 3% körüli. Ezek jellemzően kis kiterjedésű fasorok, erdőfoltok, alig néhány 10 ha feletti erdőtömbbel találkozhatunk. Az idegenhonos és nemesített fajok aránya igen magas, számos, elsősorban nemesnyárból álló ültetvénytel találkozhatunk, a fasorok, szárnyékerdők jellemző faja pedig az akác. A természetközelinek nevezhető erdős területek jellemző fajai a kocsányos tölgy, a magyar kőris, valamint a fehér és a sötét nyár.

A fennmaradó területet a települések belterülete, külterületi tanyák, telepek, anyaggyűjtőhelyek, vonalas létesítmények stb. foglalják el. Ezek aránya a térségben mintegy 15%-ot tesz ki.

A tervezési terület vonatkozásában az alábbi összefoglalót tudjuk megadni:

A védett terület két tömbből áll, melyeket egy 500 m széles nagytáblás szántó választ el egymástól. A gyepterületek aránya a régió többi természetmegőrzési területével összehasonlítva is magas, több mint 88%. Emellett a gyepek parcellaméretei is kedvezők, hiszen a teljes védett terület mintegy 80 %-át olyan gyepek foglalják el, amelyek parcellamérete nagyobb 20 hektárnál. Ezek jellemzően egymás közvetlen szomszédságában helyezkednek el, általában egy-egy árok, csatorna, vagy földút választja el őket egymástól.

A területen belül egy nagyobb, 20 hektár körüli méretű szántó található, amely a legnagyobb gyepterületen belül szigetként helyezkedik el. A többi szántóföldi művelés alatt álló parcella kis méretű, egyik sem éri el az 5 hektáros méretet, jelentős részük a gyepek szélein található, és inkább kisebb elszántott területek.

A terület szinte teljesen fátlan. Inkább a védett terület határain, sok esetben inkább a határ külső oldalán találkozhatunk fasorokkal, kisebb facsoportokkal. Egy-két fás, bokros terület található a gyepterületeken belül is, mennyiségük és felszínborításuk azonban szinte elenyésző.

Problémaként merül fel a kataszteri nyilvántartásban megmutatkozó hibák nagy száma. Számos esetben tapasztalhatók elszántások, ami a hanyag gazdálkodás következménye is lehet, azonban sok esetben lehet tapasztalni azt is, hogy a gyepek széle túlnyúlik a helyrajzi számok határain, és a szomszédos szántó művelési ágú terület szélein is gyepeket találunk.

A tervezési terület tájhasználatát az alábbi táblázat ismerteti:

Élőhely/ parcellaméret	Összterület (ha)	Területarány (%)	Parcellák száma (db)	Parcella átlagterület (ha)
fás vegetáció	0,72	0,22%	2	0,36
0-5 ha	0,72	0,22%	2	0,36
6-10 ha	-	-	-	-
11-20 ha	-	-	-	-
21-40 ha	-	-	-	-
41+ ha	-	-	-	-
gyep	284,91	88,88%	19	15,00
0-5 ha	6,21	1,94%	11	0,56
6-10 ha	7,04	2,20%	1	7,04
11-20 ha	17,33	5,41%	1	17,33
21-40 ha	145,81	45,48%	5	29,16
41+ ha	108,52	33,85%	1	108,52
kivett	5,65	1,76%	5	1,13
0-5 ha	5,65	1,76%	5	1,13
6-10 ha	-	-	-	-
11-20 ha	-	-	-	-
21-40 ha	-	-	-	-
41+ ha	-	-	-	-
szántó	29,29	9,14%	15	1,95
0-5 ha	9,83	3,07%	14	0,70
6-10 ha	-	-	-	-
11-20 ha	19,46	6,07%	1	19,46
21-40 ha	-	-	-	-
41+ ha	-	-	-	-
Végösszeg	320,56	100,00%	41	7,82

1.3.3.2 Erdészet

A tervezési területen erdőtervezett erdő nem található, maga az erdészeti hasznosítás így igen alacsony fokú a területen. Egyetlen ingatlan „erdő” művelési besorolású (Dormánd 0127/2 „c” alrészlete). A fásítások legtöbbször a vonalas objektumokat, árkokat, utakat kísérik, fajkészletük legtöbbször leromlott, gyakran idegenhonos fafajok uralják (pl. fehér akác, amerikai kőris, zöld juhar). Ezek eseti visszaszorítása elsősorban az érintkező szántóterületek és utak felől figyelhető meg.

1.3.3.3 Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A tervezési terület alapvetően apróvadas jellegű. Gazdálkodási szempontból meghatározó a mezei nyúl és a fácán. A *mezei nyúl* állománya hullámzó, a hasznosítása stabil (ennek mértéke – a vadgazdálkodási terv alapján – jelenleg országosan a felső negyedbe sorolható). A *fácán* állománya csökkenő tendenciát mutat, vadgazdálkodási jelentősége visszaszorulóban. Az apróvadállomány visszaszorulásában az intenzifikálódó mezőgazdaság (szegélyélőhelyek visszaszorulása) mellett a predátorok (pl. róka, dolmányos varjú, szajkó) előretörése is közre játszhat.

Az őzállomány minősége jónak mondható, az állomány nagysága növekvőben van. A vadászatra jogosult fő bevételi forrásának tekinthető. A tervezési területen állandósított vadászati létesítmény, etetőhely nem található.

1.3.3.4 Vízgazdálkodás

A tervezési terület északi alegységét az Igacshalmi-csatorna vágja ketté. A déli alegységen az Erk-Boconádi-csatorna (vagy Kárász-csatorna) fut végig. Ez az alegység északkeleti részén a terület északi határát is kijelöli egyben, majd nyomvonala a területet keresztezi, végül az alegység nyugati részén a tervezési terület déli határán fut. Az Erk-Boconádi-csatorna a tervezési területen még felveszi a Fogacsi-csatorna által összegyűjtött belvizeket. A két csatorna befogadója a Kis-Tarnán keresztül a Tarna patak.

1.3.3.5 Turizmus

A tervezési terület tekintetében gyakorlatilag turizmusról nem beszélhetünk. A pusztarészek aszfaltos úttól messze fekszenek, rossz közlekedési megközelíthetőséggel jellemezhetők. Egy új (piros) turistajelzés került kijelölésre Tarnaméra és Jászszentandrás között, mely a pusztafogacsi kápolnát is érinti. Ennek nyomvonala a tervezési terület határán fut.

1.3.3.6 Ipar

A tervezési terület döntően mezőgazdasági jellegű, nagyobb ipari üzem a vizsgált területen és annak közvetlen környezetében nincs. Boconád belterülete 220 méterre, míg Tarnaméra belterülete 1,7 kilométerre található a tervezési területtől.

1.3.3.7 Infrastruktúra

A tervezési terület gyér infrastruktúrával rendelkezik, a gyepterületek határán futó utak, csatornák, árkok formájában jelentkeznek. A tervezési területen található 3 korábbi tanyahelyen (Tarnaméra 072/12, 14, 15 hrsz-ú ingatlanokon) az épületek elhordásra kerültek, a lakófunkció a tanyavilág összeomlásával megszűnt. Közép- illetve nagyfeszültségű vezeték nyomvonala nem érinti a tervezési területet.

1.3.3.8 Egyéb

Pusztafogacs első írásos említése az 1300-as évek második feléből származik. A terület az évszázadok során többször elnéptelenedett, de mindig újra lakottá vált. Pusztafogacs egészen a 70-es évek közepéig lakott tanyavilág volt, de az iskola bezárása, valamint a termelősövetkezet nagytáblás földművelésre való törekvései végleg halálra ítélték a kis tanyákat. A területen körülbelül 105 lakóház és hozzájuk tartozó gazdasági épület állt, valamint hozzá tartozott egy kis kápolna, melynek védőszentje Nepomuki Szent János. A

tanyákat már régen elbontották, de a kápolna és a hozzá tartozó kis temető még mindig áll. A kápolna tetőszerkezete megújult, a teljes felújítás még várat magára.

2. Felhasznált irodalom

- Baráz Cs. (2014): Dél-Heves kistájai – különös tekintettel a vízrajzra. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 9-24.
- Borbáth P. (2014): A Hevesi-sík madárfaunájának jellemzése. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 131-160.
- Bölöni J., Molnár Zs., & Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁMÉR 2011). MTA ÖBKI Vácrátót 439 pp.
- Dövényi Z. (szerk) (2010): Magyarország kistájainak katasztere, az első kiadást szerkesztette: Marosi S. és Somogyi S., Második, átdolgozott és bővített kiadás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. ISBN 978-963-9545-29-8.
- Haraszy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Király G. – Molnár Zs. – Bölöni J. – Csiky J. – Vojtkó A. (szerk.): Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA ÖBKI. Vácrátót
- Kozma P. (2014): Adatok a Hevesi-sík nagylepkefaunájának ismeretéhez (*Macrolepidoptera*). In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 97-116.
- Ködöböcz V., Křivan V. (2014): A Hevesi-sík *Cicindellidae*- és *Carabidae*-faunája. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 69-96.
- Marosi S. – Somogyi S (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Marosi S. – Szilárd J. (szerk.): Magyarország tájféldrajza 2. A tiszai Alföld. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Schmotzer A. (2014): A Hevesi-sík flórakutatásának eredményei. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 25-68.
- Tóth L. (2005): Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet bővítés 2. ütem természetvédelmi kezelési terve. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, kézirat 110 pp.
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2017): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat).

Világháló helyek:

<http://www.termeszetvedelem.hu/>

<http://www.natura2000.hu/hu>

<http://bnpi.hu/naturaterv>

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

<http://natura2000.eea.europa.eu>

<https://www.mepar.hu/mepar/>

<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>

<http://www.utadat.hu/>

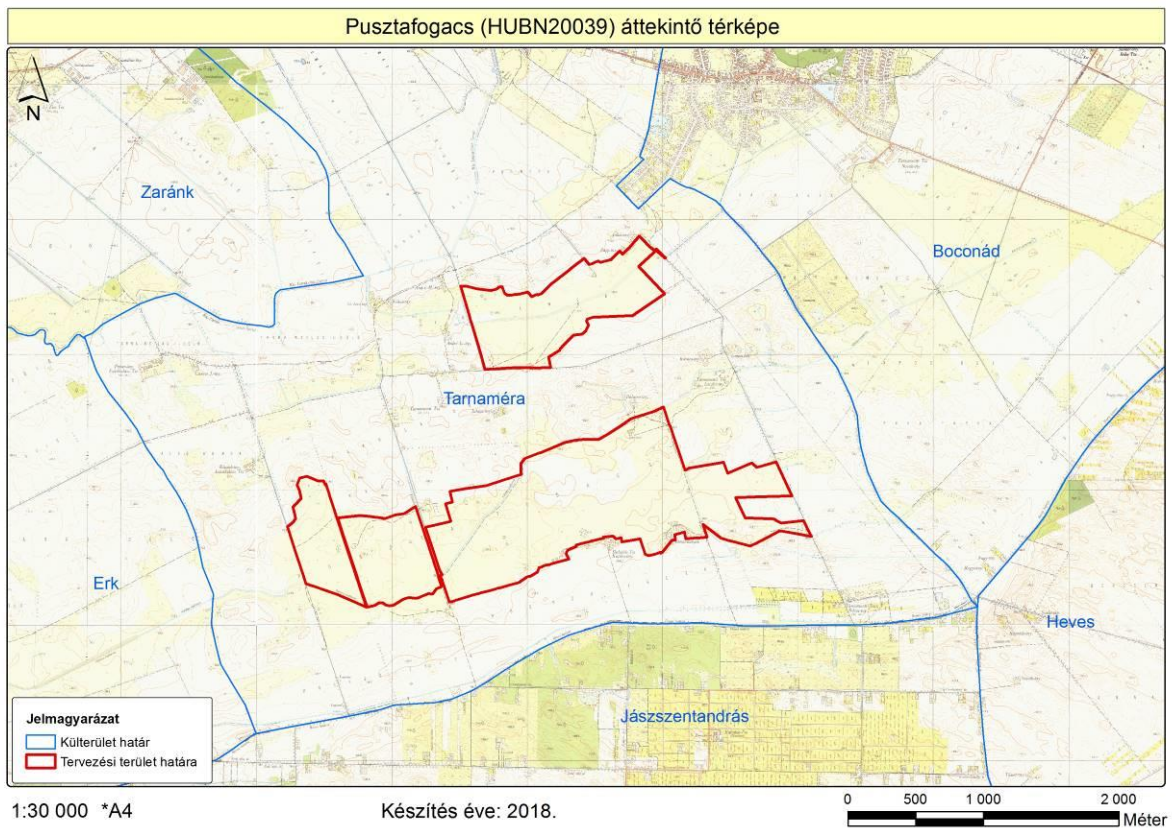
<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

<http://turistautak.hu/>

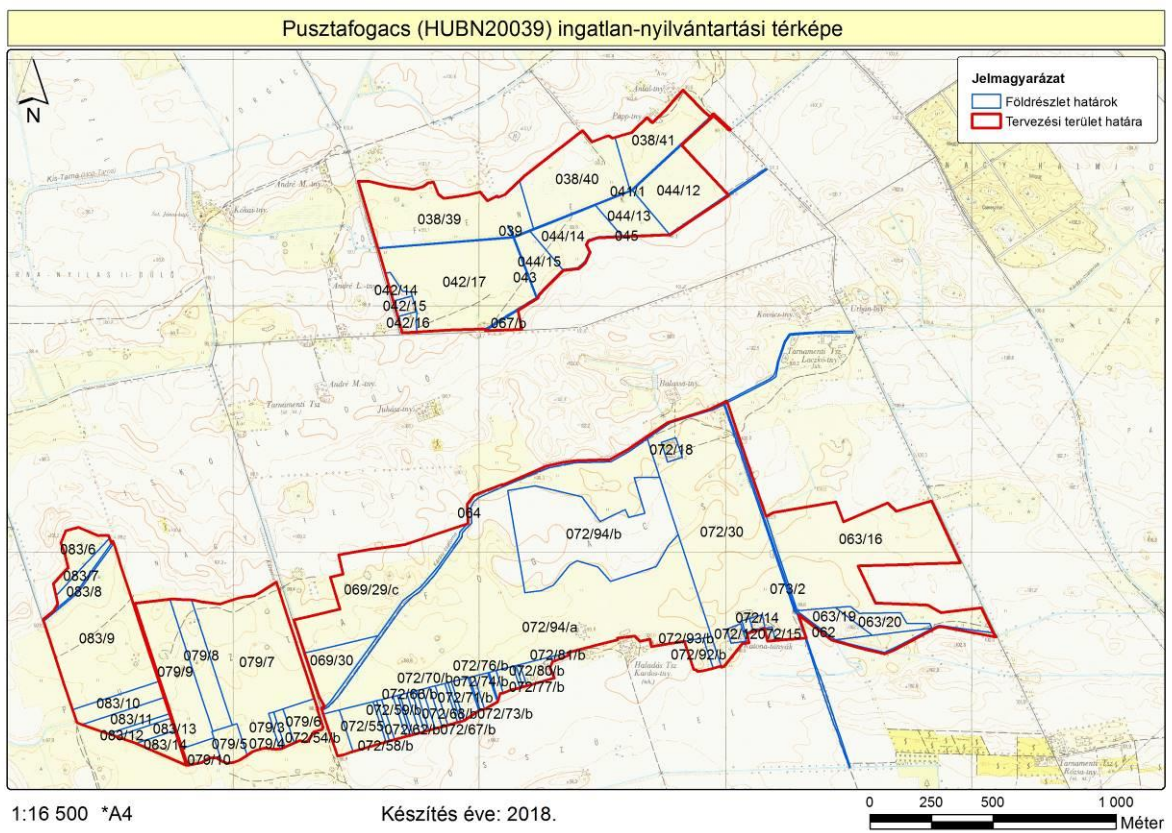
<http://www.novenyzetiterkep.hu>

3. Térképek

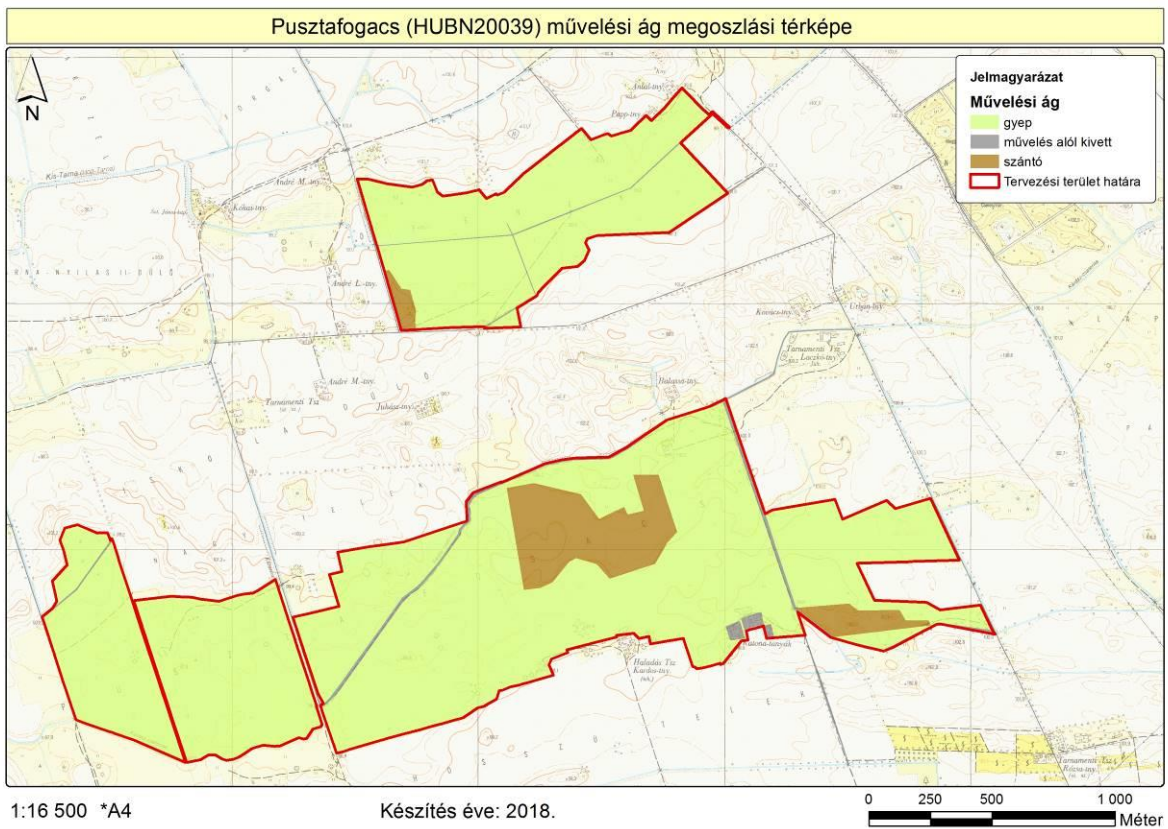
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) A tervezési terület tulajdonviszony-megosztás térképe Az országos ökológiai hálózat térképe
- 5) A tervezési terület átfedése az országos ökológiai hálózattal
- 6) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 7) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

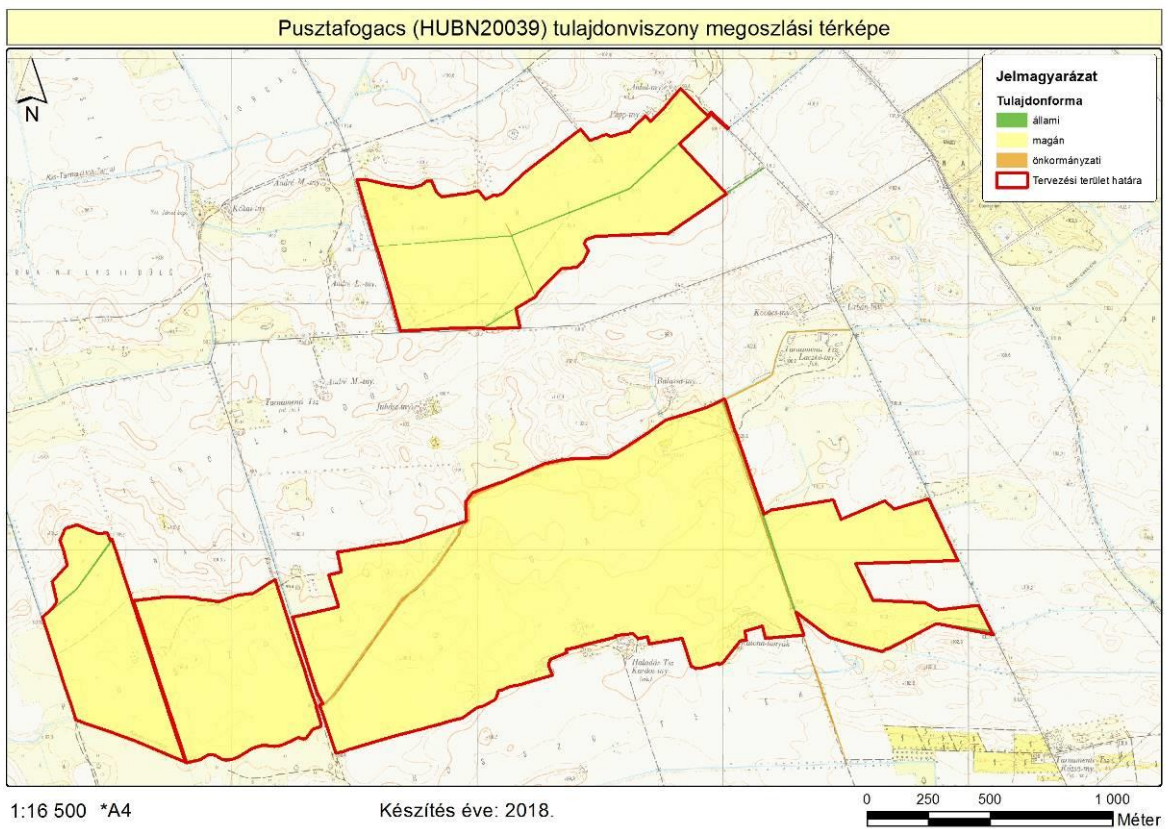
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

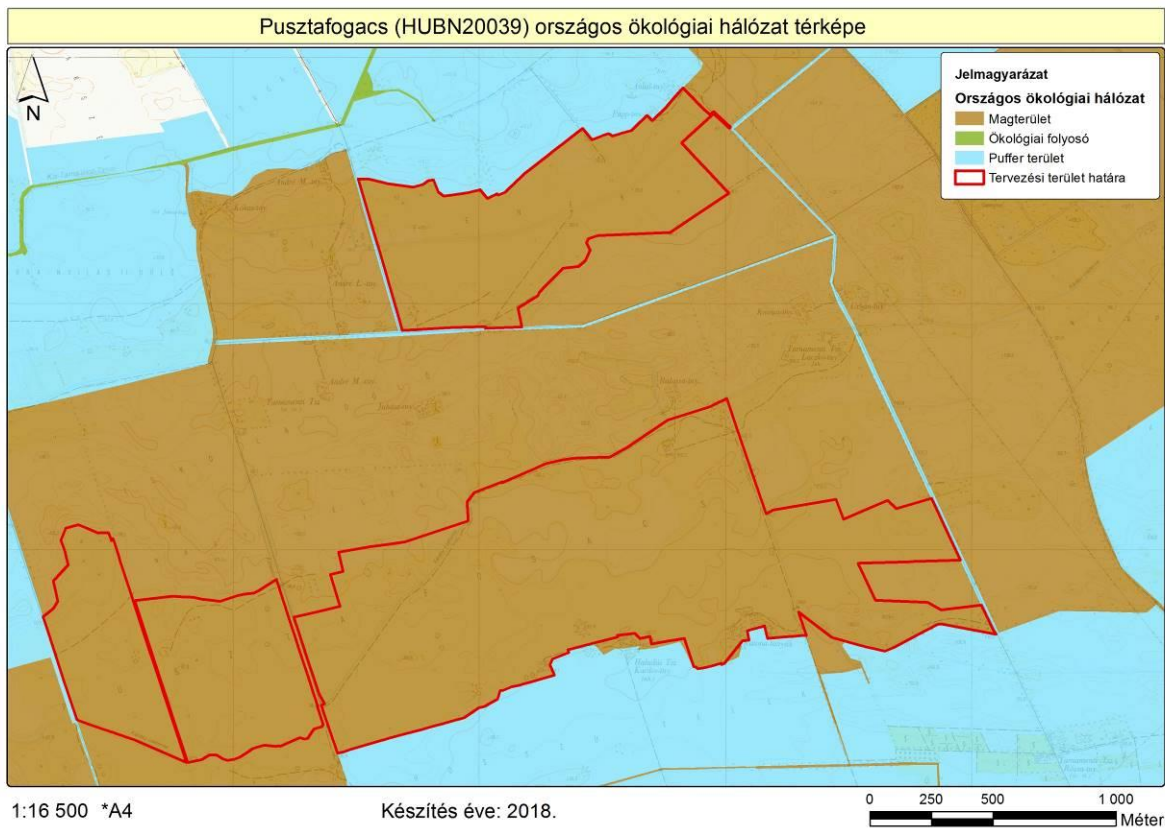
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe

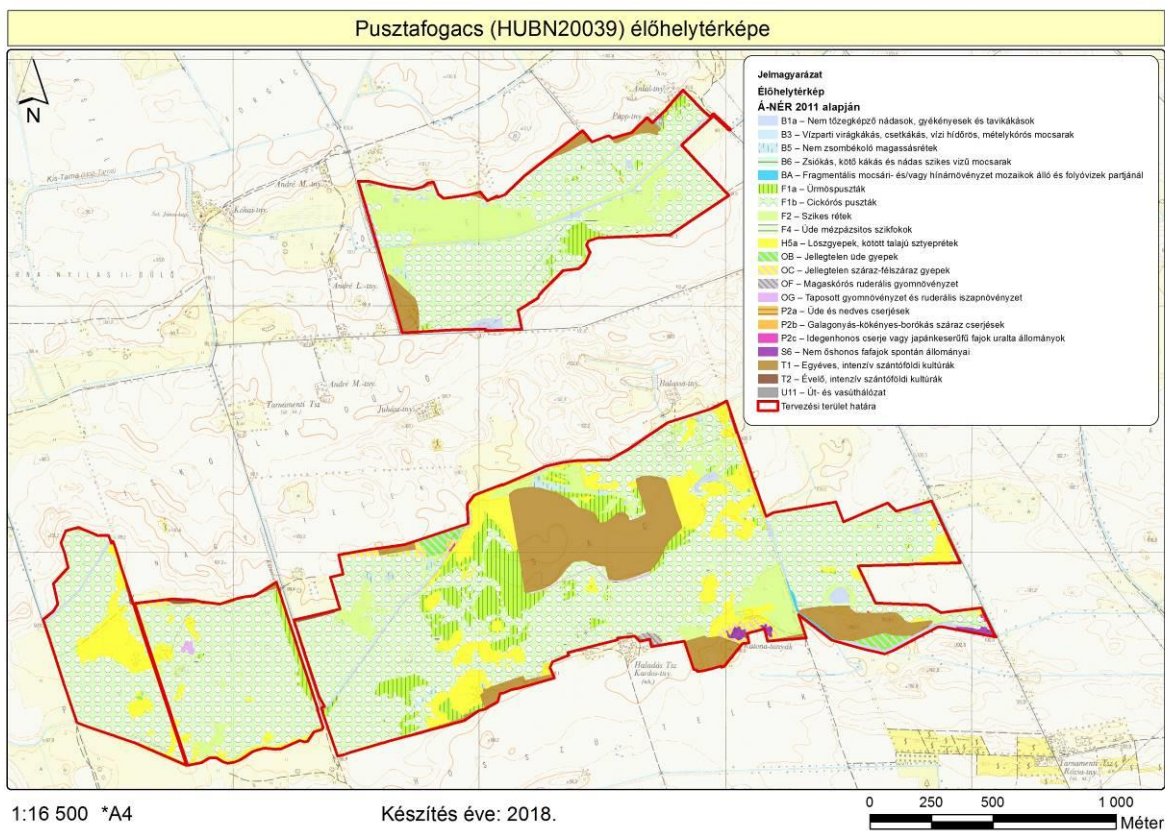
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe

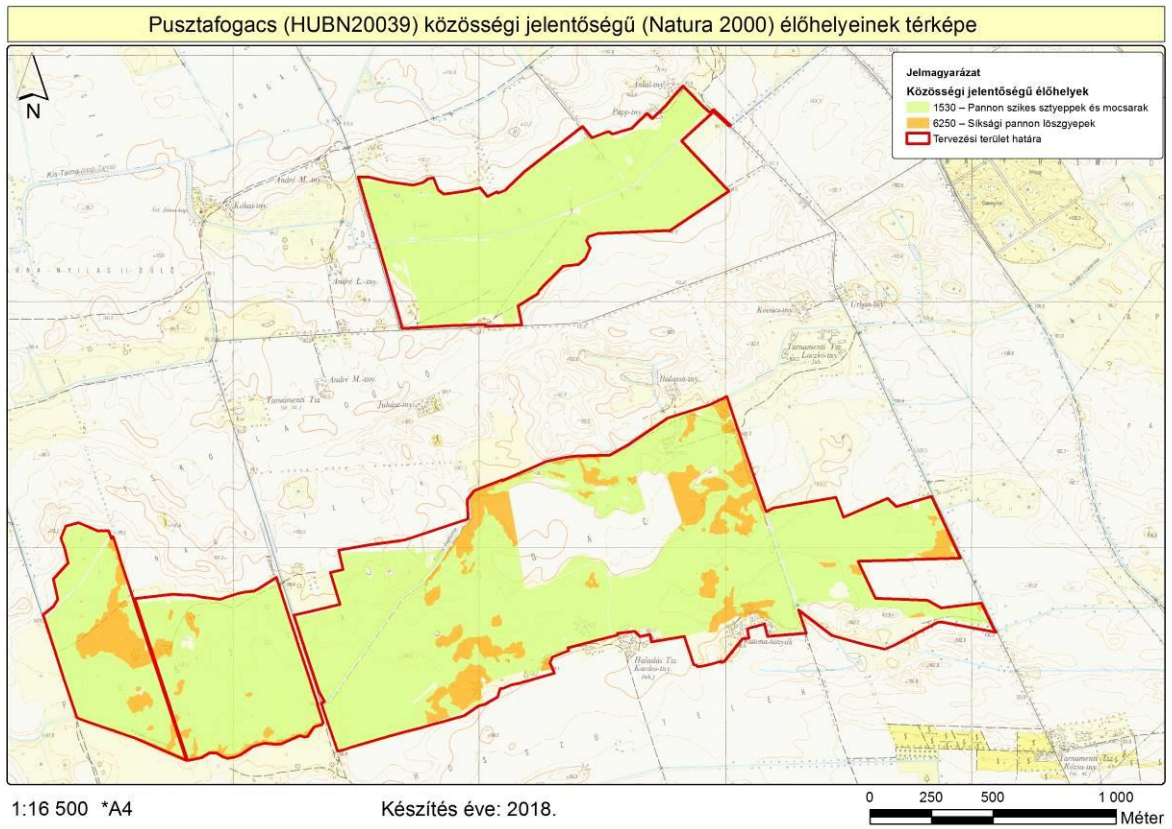
4. ábra: A tervezési terület tulajdonviszony megosztás térképe

5. ábra: A tervezési terület átfedése az országos ökológiai hálózattal

6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)

7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

4. Fotódokumentáció

1. kép: Szikes puszta koratavaszi aszpektusa (KE-1)

2. kép: Erősen legelt gyep a Kárász-csatorna mellett (KE-1, KE-4)

3. kép: Szántóként hasznosított gyepterület (Tarnaméra 042/16 hrsz; KE-3)

4. kép: Fogacsi-csatorna mocsári növényzete (Tarnaméra 073/2 hrsz; KE-3)

5. Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetének elkészítéséhez

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges élelmiszer termelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az **egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)** keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a

mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védettség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termeszteni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;
- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termeszteni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológia jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- parlagon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület)), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyongazdálkodója nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túlleltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a *termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálás fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldség-növény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldség-növény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6
szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet* 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének** (3) bekezdése szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít.** Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;
- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztés csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a termesztés és az áruvá készítés során keletkező zöldség-gyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú fölhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a termesztésben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készítettése és végrehajtása

- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédőszer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédőszer használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó természetstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalatokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalatokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előíráscsoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállítása során. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előíráscsoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalatok (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalatok*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési

rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyep földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5 évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugar
- 2) gyep
- 3) sövény

4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult **szántó hasznosítású** területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugor – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugor, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízviisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvénnel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsítfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján

meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelemkiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetéses területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása

- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Szállaló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- 3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Szállaló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek

átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelepítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fafajaink evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.
- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészlet területén valósul meg
- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott

figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tűzpászták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tűzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
 - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
 - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
 - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
 - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskó sorok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjaztatással történő erdő-helyreállításra,
- karácsonyfatelepre, díszítőgallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;

- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlótér területére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrésztlenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasznalatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasználat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulólhely és településkörnyéki kirándulólhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít.

Mindkét célterületen **kizárólag korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. *(kötelező)*
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. *(választható)*

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti <u>állami</u> tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási	X	X		

potenciálban okozott erdőkárok megelőzése				
VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízvisszatartás** és a **vízvisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP-4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól	VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételeinek részletes szabályairól	VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell**

tartani. Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosán emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi**, amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKA)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása
- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása
- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldség-növény termesztés támogatása
- ipari zöldség-növény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása

- szálás fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások *(szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása)*
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások *(vetésváltás követelményei, égetési tilalom)*
- A védett tájképi elemek *(gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak)* megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlítjük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak**. A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szervestrágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígtrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása
- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetéses állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani**.

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálандóк**. Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gypalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gyeptársulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyepterület természeti értéke is javul.

Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tireosztatisus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmet szolgáló intézkedések biztosításával, illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.